Den sikkerhetspolitiske situasjonen

Taler
Jan Petersen

Dato
14 juni 2004

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Utenrikspolitisk redegjørelse

President,

Den sikkerhetspolitiske situasjonen er dessverre ikke blitt bedre i tiden som er gått siden min ordinære utenrikspolitiske redegjørelse i januar. Jeg setter derfor pris på denne anledningen til å gi Stortinget en supplerende redegjørelse.

Vi ser stadige eksempler på at de internasjonale terroristnettverkene fortsatt er i stand til å gjennomføre aksjoner med store sivile tap og lidelser. Også vårt eget kontinent ble rammet da Madrid ble offer for den grusomme terroraksjonen i mars.

Vi vil selvsagt gjøre vårt ytterste for at kampen mot internasjonal terrorisme kan bli mest mulig effektiv. Vi vil bidra på alle områder hvor vi har særlige forutsetninger og de nødvendige ressurser.

Historisk sett har de fleste av de sikkerhetsproblemer verden har stått overfor hatt sine røtter i Europa. Idag hender det imidlertid stadig oftere at vi finner kildene til truslene mot internasjonal fred og stabilitet i Midtøsten-regionen. Jeg vil i denne redegjørelsen foruten å ta for meg kampen mot internasjonal terrorisme, også redegjøre for situasjonen i Irak og arbeidet med å få fremgang i løsningen av den israelsk-palestinske konflikten.

President,

La meg begynne med den kritiske situasjonen i Irak. Som Stortinget er kjent med er regjeringen av den oppfatning at det ikke forelå et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for å gå til militær aksjon mot Irak i fjor.

Vi ville gi FNs våpeninspektører mer tid, samtidig som Irak ble avkrevd konkrete nedrustningsskritt innen stramme, men gjennomførbare tidsfrister.

Som vi alle vet gikk det ikke slik.

Etter at Saddam Husseins styrker var nedkjempet var vi imidlertid i en ny situasjon. Oppgaven ble da å stabilisere og gjenoppbygge Irak økonomisk så vel som politisk, slik FNs sikkerhetsråd oppfordret til i resolusjonene 1483 og 1511. Norge svarte blant annet på FNs oppfordring ved å delta i den internasjonale stabiliseringsstyrken som ble opprettet.

På ny er vi inne i en viktig fase i utviklingen i Irak. Det første elementet i denne er utnevnelsen 1. juni av den irakiske interimsregjeringen, ledet av statsminister Ayad Allawi.

Generalsekretærens spesialutsending, Lakhdar Brahimi, la i sin redegjørelse for Sikkerhetsrådet 7. juni ikke skjul på at prosessen med å få en interimsregjering på plass hadde vært vanskelig innenfor den tidsramme som sto til rådighet. Konsultasjoner var imidlertid blitt gjennomført også med et stort antall irakiske organisasjoner og grupperinger. Brahimi konkluderte i Rådet med at interimsregjeringen representerer en rimelig balanse mellom ulike hensyn, og at den burde være i stand til å bidra til oppslutning om den videre prosessen inntil midlertidige parlamentsvalg kan finne sted innen utgangen av januar 2005.

Det andre elementet i den nye utviklingsfasen er Sikkerhetsrådets enstemmige vedtak 8. juni av resolusjon 1546 som slår fast at okkupasjonen vil opphøre samtidig med at suvereniteten 30. juni overføres til den utnevnte interimsregjeringen. Funksjoner som okkupasjonsmyndighetene idag har, blir overtatt av interimsregjeringen.

Med dette har vi nådd en viktig milepæl i utviklingen i Irak. Igjen blir det viktig for det internasjonale samfunn å bistå. Vi må alle gjøre vårt for at det kan bli holdt frie valg og etablert et demokratisk irakisk styre.

Grunnlaget for det internasjonale samfunns innsats i tiden fremover vil være resolusjon 1546 og de to brev til Sikkerhetsrådets president som er vedlagt resolusjonen: Statsminister Allawis brev av 5. juni hvor Rådet blir anmodet om

å gi den multilaterale styrken mandat til å bidra til å opprettholde sikkerheten i Irak, og utenriksminister Colin Powells brev av samme dag vedrørende den flernasjonale styrkens rettlige status, herunder at styrken forusettes underlagt senderstatenes jurisdiksjon.

Samlet utgjør resolusjonen og de to brevene grunnlaget for den flernasjonale styrkens fortsatte nærvær i Irak, med mandat fra Sikkerhetsrådet etter FN-paktens kapittel VII, og på invitasjon fra den irakiske interimsregjeringen. Dette rammeverket avklarer også det folkerettslige grunnlaget for styrken, noe som har vært en forutsetning for fortsatt norsk militær deltakelse.

Styrken vil stå under en enhetlig kommando som gir interimsregjeringen medinnflytelse på dens aktiviteter. Interimsregjeringen kan når som helst anmode Sikkerhetsrådet om å revurdere styrkens mandat.

Resolusjonen gir styrken fullmakt til å iverksette alle nødvendige tiltak for å opprettholde fred og sikkerhet i landet. Parallelt med dette forutsettes etablert irakiske sikkerhetsstyrker, underlagt interimsregjeringen. Det legges til grunn at disse gradvis skal spille en stadig større rolle, og at de på sikt skal overta ansvaret for opprettholdelsen av fred og sikkerhet i Irak.

I resolusjonen anmodes også FNs medlemsstater om å gi militære bidrag til den flernasjonale styrken.

President,

Brahimi har gjentatte ganger understreket at en bedring av sikkerheten er en forutsetning for en troverdig politisk prosess frem mot avholdelsen av frie valg og etablering av et demokratisk irakisk styre. Det samme har Generalsekretær Kofi Annan gjort, og han har presisert at et internasjonalt militært nærvær i Irak derfor er nødvendig. Etter hans syn er det i alles interesse at man gjør det som er mulig for å stabilisere situasjonen. Betydningen av stabilitet som forutsetning for både den politiske og økonomiske utvikling i Irak, understrekes likeledes av FNs sikkerhetsråd. Gjenoppbyggingen vil ikke kunne komme i gang for alvor og de menneskelige ressurser vil ikke kunne bli utnyttet på en positiv måte, før så er tilfelle.

Regjeringen deler vurderingene om at en bedring av sikkerheten er en

nødvendig forutsetning for en troverdig politisk prosess, og at dette for tiden bare kan sikres gjennom et internasjonalt militært nærvær. Det er bakgrunnen for regjeringens beslutning om fortsatt å delta i det militære stabiliseringsarbeidet i Irak. Det internasjonale samfunn må gi interimsregjeringen den støtte den trenger for å kunne lykkes. Også Norge må bidra.

Etter at ingeniørkompaniet som planlagt avslutter sitt oppdrag om kort tid, vil vårt militære nærvær bestå av et mindre antall stabsoffiserer som blant annet skal utføre oppgaver knyttet til planlegging, logistikk, sivilt-militært samarbeid, etterretning og ingeniøroperasjoner. I tillegg vil vi bidra med militært personell som sammen med kolleger fra flere andre land skal hjelpe til med gjenoppbyggingen av det irakiske forsvaret. En slik opplæring er viktig nettopp fordi den vil bidra til å sette irakerne i stand til selv å ivareta sin sikkerhet.

En avgjørende forutsetning for at stabiliseringen av Irak skal lykkes, er at det irakiske folk oppfatter interimsregjeringen som legitim. Suverenitetsoverføringen 30. juni må være og bli oppfattet som reell. Dette har vi fra norsk side understreket overfor en rekke medlemmer av FNs Sikkerhetsråd og andre nærstående land, herunder USA og Storbritannia. Ved å bekrefte det irakiske folks rett til fritt å bestemme over sin egen politiske fremtid og å utøve full suverenitet og kontroll over sine finanser og naturressurser, er resolusjon 1546 med på å gi slik legitimitet.

En annen viktig forutsetning er at FN må gis en sentral rolle i det videre arbeid. Det gjelder ikke minst i forberedelsene til valgene i januar nest år, i arbeidet med opprettelsen av et midlertidig parlament, og i utformingen av en ny grunnlov. Det gjør resolusjonen ved å gi generalsekretærens spesialrepresentant et ansvar for disse oppgavene. En sentral FN-rolle betinger imidlertid at FN-personellets sikkerhet kan ivaretas på en tilfredsstillende måte. Det er det bare den flernasjonale militære styrken som kan.

FNs nærvær og innsats vil i seg selv bidra til å gi legitimitet til den politiske prosessen. Jeg er derfor tilfreds med at sikkerhetsrådsresolusjonen gir FN et mandat som kan legge grunnlaget for en slik innsats.

Et tredje viktig element er at man får fortgang i gjenoppbyggingsarbeidet. I tillegg til den betydningen dette har for livssituasjonen for det irakiske folk, vil

det i seg selv virke stabiliserende. FNs bistandsorgan UNAMI, har fått en sentral rolle i dette arbeidet gjennom vedtakelsen av resolusjon 1546. Norge vil bidra til gjenoppbygningen, og regjeringen har i inneværende år avsatt 80 millioner kroner i utviklingsbistand og humanitær hjelp.

President,

Det er ikke bare det folkerettslige grunnlaget for styrken som må være tilfredsstillende. Den flernasjonalestyrken må også opptre i samsvar med folkeretten.

Regjeringen legger avgjørende vekt på at verken menneskerettighetene eller humanitær folkerett brytes i kampen mot terror. Dessverre har vi sett flere eksempler på at så ikke alltid er tilfelle. Overgrepene i Abu Ghraib-fengslet i Irak er intet mindre enn rystende.

Irakiske fanger i Abu Ghraib-fengslet og andre fengselsinstitusjoner i Irak kommer uten tvil inn under betegnelsen "beskyttede personer" i henhold til tredje og fjerde Genevekonvensjon. Disse slår fast at alle personer har rett til å bli behandlet humant og med respekt. I den utstrekning fanger behandles på en måte som er inhuman, krenkende, ubehagelig eller ufordelaktig i konvensjonenes forstand, vil dette være i strid med folkeretten.

Det er helt nødvendig at de amerikanske myndigheter kommer til bunns i hva som er skjedd. Vi ser dette som et naturlig og nødvendig skritt, som USA også er folkerettslig forpliktet til. Vi legger til grunn at den igangsatte etterforskning vil avdekke alle relevante ansvarsforhold.

Fra norsk side har vi overfor amerikanske myndigheter tatt klar avstand fra de forhold som er avdekket i Abu Ghraib-fengslet. Vi har dessuten understreket at det er et absolutt krav at de internasjonale styrkene i Irak og andre steder opptrer fullt ut i samsvar med humanitær folkerett, og at mulige overtredelser etterforskes. De som måtte ha gjort seg skyldig i overtredelser må bli stilt til ansvar.

Jeg tror ikke det kan være noen tvil om at den amerikanske behandlingen av irakiske fanger har gjort arbeidet med å stabilisere landet vanskeligere. Jeg tror heller ikke at det er tvil om at at det irakiske folks tillit til USA, til de

amerikanske styrkene og til de vestlige lands demokratiske verdier mer generelt, er svekket som følge av det som er skjedd.

President,

La meg avslutningsvis når det gjelder Irak-spørsmålet få si at jeg er er glad for at resolusjon 1546 ble vedtatt av et samlet Sikkerhetsråd. Enigheten markerte at Rådet har lagt bak seg den splittelsen som Irak-spørsmålet utløste, og som truet med å svekke Rådets autoritet. Prosessen frem mot vedtakelsen av resolusjonen, og den enstemmige oppslutningen om den, viser etter mitt syn også at de transatlantiske forbindelsene igjen er i godt gjenge etter uenigheten om grunnlaget for de militære aksjonene mot Irak i fjor.

President,

La meg så gå over til et annet grunnleggende problem vi har i regionen: Konflikten mellom israelere og palestinere.

Den er grunnleggende av politisk karakter, og lar seg ikke løse ved terror eller militære midler. For regjeringen er det urovekkende at partene ikke synes å ville ta dette inn over seg. I stedet synes partene fanget i en ond sirkel av angrep og gjengjeldelser.

Kampene i Rafah i Gaza den siste måneden, som førte til at over 40 palestinere ble drept, deriblant flere barn, har vakt sterke internasjonale reaksjoner. Norge protesterte kraftig, og ba israelske myndigheter om å stanse aksjonene.

Ingen ansvarlig regjering stiller spørsmålstegn ved Israels rett til å forsvare seg. Men folkeretten slår fast at maktbruk må være både nødvendig og forholdsmessig i forhold til foreliggende trusler. Bruk av tunge militære aksjoner i tett befolkede områder er det ikke lett å se nødvendigheten av.

Regjeringen har også konsekvent fordømt den selvmordsterror som utføres av ekstreme palestinske grupper. Vi har gjentatte ganger oppfordret de palestinske myndighetene til å gjøre sitt ytterste for å bekjempe palestinsk terrorisme.

Vi har også gjentatte ganger gjort det klart at etter regjeringens syn er det ikke akseptabelt å benytte terrorisme som virkemiddel for å nå politiske mål. Det

gjelder også i konflikten mellom israelere og palestinere.

Et samlet og målrettet arbeid fra den såkalte Kvartettens side, det vil si FN, EU, USA og Russland, vil kunne gi kraft og legitimitet til det fortsatte fredsarbeid. Deres såkalte "Veikart for fred" har fått tilslutning fra FNs sikkerhetsråd, og er også i prinsippet akseptert av partene. Veikartet representerer etter regjeringens syn fortsatt det viktigste fredshåpet for israelere og palestinere siden intifadaen startet i september 2000.

Det vil være et viktig første skritt og kan skape ny dynamikk hvis Israel trekker seg ut av Gaza og fire bosettinger på Vestbredden. Den israelske regjeringen fattet som kjent en prinsippbeslutning om dette 6. juni. Dette er selvsagt isolert sett positivt, selv om den endelige beslutningen om å evakuere bosetningene nok en gang ble utsatt.

Det er nå viktig at det internasjonale samfunn holder fast ved at tilbaketrekkingen skal skje i tråd med Veikartet og visjonen om en tostatsløsning. Vi må videre kreve at den israelske tilbaketrekningen fra Gaza blir fullstendig, og at bosetterne fra Gaza ikke flyttes til Vestbredden. Spørsmålet om grenser og flyktningenes endelige skjebne må, i tråd med hva Kvartetten - inklusive USA - har fremholdt, avgjøres i sluttstatusforhandlinger mellom Israel og palestinske myndigheter.

En eventuell israelsk tilbaketrekning fra bosetninger i Gaza og på Vestbredden må koordineres med de palestinske myndighetene. Velfungerende palestinske myndigheter er en viktig premiss for fremskritt i fredsbestrebelsene og for en levedyktig tostatsløsning. Fra norsk side har vi derfor et omfattende engasjement for å bistå de palestinske myndighetene med interne reformer, og kan vise til gode resultater når det gjelder finansforvaltningen.

De palestinske myndighetene kan imidlertid ikke gjennomføre reformer i et vakuum. Hvorvidt reformene skal lykkes avhenger også av Israel, som har kontroll med flere av rammebetingelsene. Israel må legge til rette for at de palestinske myndighetene skal kunne iverksette viktige reformer, ikke minst innen sikkerhetssektoren.

Som formann for giverlandsgruppen for bistand til palestinerne har jeg tatt initativ til en vurdering av hvordan AHLC kan bidra til en positiv politisk og

økonomisk utvikling i Gaza ved en eventuell tilbaketrekking. Jeg noterer med tilfredshet at Kvartettlandene har gitt sin fulle støtte til en slik rolle for AHLC.

Samtidig med at vi nå arbeider for en positiv utvikling i Gaza, må vi selvsagt ikke glemme Vestbredden. Byggingen av muren delvis på okkupert land og de stadige utvidelsene av de ulovlige bosettingene, gir dessverre ikke grunn til å tro at Israel har planer om å trekke seg ut av de okkuperte områdene i samsvar med Sikkerhetsrådets resolusjon 242 og 338.

På palestinsk side gjenstår det å få løst en rekke utfordringer både på sikkerhetssiden og innen justisforvaltningen. Norge forventer at de palestinske myndighetene her gjør langt mer enn det som er tilfellet i dag. Blant annet må sikkerhetsstyrkene restruktureres i henhold til kravene som er nedfelt i Veikartet.

Et eget fond for budsjettstøtte til de palestinske myndighetene - administrert av Verdensbanken - er nå på plass. Norge bidro som første land med 12 millioner dollar til fondet. Midlene vil i hovedsak gå til lønninger og til drift av helse- og utdanningssektoren. I egenskap av AHLC-formann har Norge oppfordret andre land til å bidra. Det er gledelig at dette arbeidet nå begynner å gi resultater, og at land som Storbritannia, Japan og Canada bidratt til fondet.

President,

En løsning på konflikten mellom israelere og palestinere vil være av vesentlig betydning for fremdriften i andre utfordringer landene i regionen står overfor. På den annen side må ikke manglende fremgang i denne konflikten få stenge for hardt tiltrengte forandringer i andre deler av regionen.

Det har det siste året vært en tiltagende debatt om behovet for reformer, modernisering og demokratisering i Midtøstenregionen.

Rapporten fra FNs utviklingsprogram i 2003 om situasjonen i den arabiske verden, har vært et viktig bidrag til diskusjonen. Behovet for modernisering av arabiske samfunn, særlig innenfor utdanning og når det gjelder sosiale og økonomiske forhold understrekes. Rapporten peker også på behovet for å styrke kvinnenes stilling i de arabiske land.

Reformbehovet er langt fra av ny dato, men fikk fornyet oppmerksomhet da begrepet "Det utvidede Midtøsten" ble satt på den internasjonale dagsorden i 2003.

Reformspørsmålet sto sentralt på G8-toppmøtet i USA 8.-10. juni d.å. hvor også flere land i regionen deltok. I erklæringen fra møtet uttrykkes et ønske om et aktivt og konstruktivt samarbeid med landene i Midtøsten og Nord-Afrika om utvikling og reform, basert på landenes egne premisser. Toppmøteerklæringen innebærer også en erkjennelse av at det generelle utviklings- og reformarbeide i regionen ikke kan sees løsrevet fra konflikten mellom Israel og Palestina og situasjonen i Irak.

G8-landene vil ta initiativ til at det opprettes et eget samarbeidsforum for utenriks- og finansministrene i G8-landene og landene i regionen. De vil også etablere også et bredt anlagt samarbeidsprogram.

Det er viktig at G8-landene så klart baserer sitt initiativ på det kulturelle og politiske mangfoldet i regionen og på lokalt eierskap, samtidig som det påpekes at dette mangfold ikke må brukes som et påskudd til å motarbeide reformarbeidet. Det er i tråd med våre synspunkter.

Sett fra norsk side er det positivt at G8-landene gir sin støtte til bistands- og reformarbeidet i palestinske områder og AHLC. Særlig gledelig er det at også G8 nå oppfordrer til å gi bidrag til Verdensbank-fondet for budsjettstøtte til palestinske myndigheter.

EU har lenge arbeidet for å trekke Middelhavslandene inn i et nærmere samarbeid gjennom den såkalte Barcelonaprosessen. Dette arbeidet vil fortsette, samtidig som det vil bli lagt mer vekt på de sikkerhetspolitiske aspektene. EUs nye sikkerhetsstrategi bygger blant annet på at sikkerheten og stabiliteten i EUs nærområder må bedres. Barcelona-prosessen er et virkemiddel for å nå denne målsettingen gjennom økt handel, økonomisk utvikling og et bredere politisk, parlamentarisk og kulturelt samarbeid. EUs nye nabolandspolitikk er også et viktig virkemiddel både for økt stabilitet og utvikling i Midtøsten-regionen, og som et bidrag til styrket sikkerhet i Europa.

Regjeringen er enig i at det er behov for grunnleggende reformer og modernisering i regionen, og vår tilnærming til disse utfordringene tilsvarer

EUs. Vi har arbeidet for at NATO skal kunne gi et bidrag til en slik modernisering når det gjelder forsvars- og sikkerhetsspørsmål. Det ser ut til å gå mot enighet i Alliansen om et tilbud til landene i regionen om utvidet samarbeid med NATO om bl.a. bekjempelse av terrorisme, forsvarsreform, grensesikkerhet og sivil beredskap.

Et sentralt element i den internasjonale debatten har vært en økende erkjennelse av at landene i regionen selv må ta et ansvar for å utforme reformene. Vellykkede reformer er avhengig av lokalt eierskap, og må bygge på landenes egne tradisjoner og kultur.

Men det er ingen grunn til å legge skjul på at reaksjonene i de arabiske land har vært blandede.

Blant annet utnyttes den manglende fremgangen i konflikten mellom Israel og palestinerne av krefter som motarbeider reformer. Videre har utvilsomt mishandlingen i Abu Ghraib-fengslet ikke gjort det lettere å få gjennomslag for det som av mange i regionen oppfattes som krav basert på vestlige verdier og normer.

Selv om de ofte omtales under ett, er det store forskjeller mellom landene i regionen, særlig når det gjelder demokrati og styresett. De problemene man hadde på det arabiske toppmøtet i mai med å bli enige om formuleringer omkring menneskerettigheter og likestilling, illustrerer klart motsetningene. Det er imidlertid enkelte gledelige tegn til demokratisering og modernisering i regionen, særlig i Maghreb-området og i noen av de mindre Gulf-statene.

I de samtaler jeg har hatt med arabiske ledere i det siste året har jeg med tilfredshet merket meg at de erkjenner behovet for modernisering av sine samfunn. Vi vil derfor videreføre dialogen med sikte på å styrke samarbeidet med arabiske land om reformer med utgangspunkt i deres egne ønsker og prioriteringer.

President,

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan blir stadig vanskeligere. I løpet av kort tid er to nordmenn drept under militær og humanitær tjeneste i landet. Jeg vil gjerne få gi uttrykk for regjeringens beklagelse og medfølelse med de etterlatte til soldat

Tommy Rødningsby og lege Egil Kristian Tynæs.

De to drapene reflekterer de sikkerhetsutfordringer afghanske myndigheter og det internasjonale samfunnet sammen står overfor i Afghanistan. Landet vil i lang tid fremover ha behov for internasjonal støtte både til stabilisering og til gjenoppbygging. Innsatsen til norske militære styrker og humanitært hjelpepersonell er viktige bidrag i dette arbeidet.

Afghanistan er fortsatt preget av politiske, etniske og religiøse motsetninger. Overgangsregjeringen motarbeides av lokale krigsherrer og elementer tilknyttet Taliban og al-Qaida. En særlig urovekkende utvikling er den sterkt voksende narkotikaøkonomien. Narkotikaproduksjonen er i stadig større grad en finansieringskilde for lokale krigsherrer, og gjør det vanskelig for sentralregjeringen å ta kontroll over hele landet.

For å sikre en politisk stabil utvikling er et fortsatt sterkt militært ISAF-engasjement nødvendig. Dette vil også bidra til å redusere makten til krigsherrene. I vår internasjonale militære innsats vil Afghanistan være vår hovedprioritet i tiden framover.

Norges bidrag til ISAF vil i 2004 være på rundt 320 personer, herunder i underkant av 200 i et vakt- og sikringskompani i Kabul, et ledelseselement på rundt 50 personer i en av ISAFs tre bataljonstridsgrupper og drøyt 20 personer til det britisk-ledede regionale stabiliseringslaget som er under etablering i Meymaneh i den vestlige delen av landet. Norge stiller med brann- og redningsmannskaper til Kabuls internasjonale flyplass og inntil 10 politiinstruktører til opplæring av en afghansk politi-og grensepolitistyrke.

Norges prioritering av Afghanistan er i tråd med NATOs egen, noe som ventelig vil bli bekreftet på toppmøtet i Istanbul 28.-29. juni. NATOs generalsekretær Jaap de Hoop Scheffer har, med full støtte fra medlemslandene, understreket hvor viktig innsatsen i Afghanistan er for Alliansen. Men fortsatt mangler en del militære ressurser som er nødvendige dersom Alliansen skal kunne oppfylle sin målsetting om å utplassere fem nye regionale stabiliseringslag før toppmøtet i Istanbul.

Det er avgjørende at de politiske forpliktelsene vi har påtatt oss overfor Afghanistan følges opp med nødvendige ressurser. Det er derfor viktig at den

entydige støtten President Hamid Karzais overgangsregjering fikk under den vellykkede Afghanistan-konferansen i Berlin i slutten av mars i år blir fulgt opp med konkrete bidrag.

For vår del har vi fra årsskiftet gitt Afghanistan status som samarbeidsland for vår utviklingshjelp. Landet vil i inneværende år motta ca. 300 millioner kroner i norsk bistand. I tillegg kommer som sagt våre militære og humanitære bidrag.

President,

Den internasjonale innsatsen for å hindre at Afghanistan på nytt blir et fristed for terrorister er ikke blitt mindre viktig i de snart tre årene som er gått siden terrorangrepene i New York og Washington. For, til tross for rekken av tiltak som er iverksatt for å bekjempe internasjonal terrorisme, har al-Qaida nettverket i samarbeid med lokale grupperinger dessverre fortsatt evnen til å gjennomføre terroranslag og ramme våre samfunn. Særlig er det ytterst urovekkende at det finnes en rekke tegn på at terroristgrupperinger har forsøkt å skaffe seg masseødeleggelsesvåpen.

Vi kan ikke sitte stille å se på dette. Vi må treffe tiltak for å beskytte oss. Men samtidig må vi påse at de grunnleggende menneskerettigheter vi ønsker å beskytte respekteres. Dette selv om kampen står mot noe så alvorlig som internasjonal terrorisme.

Ikke overraskende har erfaringene siden 11. september 2001 bekreftet at kampen mot terror ikke kan vinnes med militære midler alene, selv om de i visse tilfeller er helt nødvendige. Vi må i tillegg ta i bruk et sett av andre virkemidler, og vi legger stor vekt på politiske reformer, økonomiske tiltak, politi- og rettsstatssektoren, å styrke utdannelsessektoren og å stimulere til kulturell kontakt og interreligiøs dialog. Vi må svekke terroristenes stilling og den anseelse de dessverre nyter hos ulike grupperinger. Vi må fjerne de bakenforliggende årsakene til at terrorisme tas i bruk som virkemiddel, det være seg om de er av økonomisk eller politisk karakter, eller på grunn av misbruk av religion. Bare på en slik måte kan vi ha et håp om å fjerne mye av grunnlaget for terroristorganisasjoner og rekruttering til slike. Samtidig må vi holde fast på vår grunnleggende holdning: Intet mål rettferdiggjør terrorisme som virkemiddel.

Selv om regionale organisasjoner som NATO og EU er viktige, er det FN som

må ha den ledende og koordinerende rolle i kampen mot internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen. Derfor var det av betydning at Sikkerhetsrådet 28. april enstemmig vedtok resolusjon 1540 om hindring av spredning av slike våpen. Denne resolusjonen gir Sikkerhetsrådet en sentral rolle, samtidig som den understreker betydningen av de globale nedrustnings- og ikke-spredningsavtalene. Resolusjonen pålegger samtlige medlemsland forsterket innsats i kampen mot spredning av masseødeleggelsesvåpen. Den trekker spesielt frem farene for at ikke-statlige aktører og terrorister får tak i slike våpen.

Regjeringen vil bidra aktivt til gjennomføring av denne resolusjonen, blant annet ved å gi prioritet til arbeidet i de ulike ikke-sprednings- og eksportkontrollregimene. Sentralt i denne forbindelse står den neste tilsynskonferansen for Avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen som vil finne sted i 2005.

Jeg synes det at gledelig å merke seg at arbeidet med å forhindre spredning av masseødeleggelsesvåpen ikke er uten lyspunkter. Libyas leder, Moammar Gadaffi, har sagt seg villig til å oppgi sine programmer for utvikling av masseødeleggelsesvåpen. Det er også positivt at Iran har etablert et samarbeid med det internasjonale atomenergibyrået IAEA, selv om mye gjenstår.

President,

4. mars i år ble Norge fullverdig partner i det såkalte Initiativet for spredningssikkerhet, forkortet PSI. I dette samarbeidet deltar 15 land, herunder USA, Russland, Frankrike og Storbritannia. Siktemålet er å hindre at blant annet skip og fly benyttes for å spre masseødeleggelsesvåpen. For Norge som en ledende skipsfartsnasjon er det viktig å sikre at norske skip ikke blir brukt til dette.

Innen rammen av FNs sjøfartsorganisasjon - IMO - arbeides det med å få på plass et multilateralt regelverk for å hindre spredning ved bruk av skip. Dette arbeidet vil imidlertid ta tid, og selv om regjeringen foretrekker en multilateral løsning kan vi ikke sitte å vente på at den blir klar. Regjeringen er derfor, på visse betingelser, positiv til at det inngås bilaterale avtaler innenfor rammen av PSI. Vi tar i første omgang sikte på å inngå en slik gjensidig avtale om bording av skip med Storbritannia. Avtalen vil ligge innenfor rammene av norsk og britisk

nasjonal lovgivning og være fullt ut i samsvar med våre folkerettslige forpliktelser. Dette innebærer blant annet at det vil måtte gis samtykke til bording av norske skip i hvert enkelt tilfelle. Erstatningsansvaret må også være klarlagt for rederi, mannskap og last i forbindelse med avskjæringssituasjoner. Avtalen vil på egnet måte bli forelagt Stortinget før regjeringen forplikter seg.

Norge vil være vertskap for det neste operative ekspertmøtet i PSI, som vil avholdes i Oslo 5.-6. august. Formålet med møtet er å videreutvikle det juridiske rammeverket for samarbeidet, øvelsesprogrammet og utveksling av etterretningsinformasjon for å bekjempe spredning av masseødeleggelsesvåpen.

President,

Vi har en krevende periode foran oss i arbeidet med å skape fred og stabilitet og i bekjempelsen av terrorisme. Ikke minst er utfordringene store og mange i Midtøsten-regionen. Men kampen mot internasjonal terrorisme er ikke geografisk begrenset. Den må også føres på vårt eget kontinent. Og vi kan som sagt kun lykkes gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid.

Det er viktig at vi i kampen mot internasjonal terrorisme setter i verk både kortsiktige og langsiktige tiltak. Derfor er vår egen innsats for å bekjempe fattigdom, for å fremme menneskerettighetene og våre bidrag til frihet fra politisk, religiøs eller etnisk undertrykkelse så viktige. Dessuten er det en forutsetning for å lykkes at vi selv i kampen mot internasjonal terrorisme, respekterer de grunnleggende friheter og rettigheter vi ønsker å hegne om. For til syvende og sist er det vår egen troverdighet som vil bli utslagsgivende.

Kilde
www.regjeringen.no

Emneoversigt
Redegjørelse, Redegjørelse i Stortinget, Sikkerhetspolitikk, Utenriks, Utenrikspolitikk

URI
https://www.virksommeord.no/tale/den-sikkerhetspolitiske-situasjonen